

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓK ÉS A MUNKAERŐ-PIACI ELVÁRÁSOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Szerzők:

Pálosi Rita
Debreceni Egyetem

R. Fedor Anita
Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

Első szerző e-mail címe:
rita.palosi@gmail.com

Lektorok:

Horváth László
Debreceni Egyetem

Jávorné Erdei Renáta
Debreceni Egyetem

Szilágyi Barnabás
Debreceni Egyetem

Mező Katalin
Debreceni Egyetem

Pálosi Rita, R. Fedor Anita (2017): A tanulási motivációk és a munkaerő-piaci elvárások összefüggései. Különleges Bánásmód, III. évf. 2017/4. szám, 51–63. DOI 10.18458/KB.2017.4.51
--

Absztrakt

A tanulási motivációról hazai és külföldi szakirodalomban egyaránt olvashatunk. Jelen tanulmányban mi is azt vizsgáljuk, hogy milyen a fiatalok tanulási attitűdje illetve, hogy ez milyen összefüggésben van a fiatalok munkaerőpiacon történő elhelyezkedésével. A téma aktualitását az adja, hogy a pályaválasztás előtt álló fiatalok többnyire felsőfokú képzésekre jelentkeznek, és szakmát kevesebben akarnak tanulni. Valóban mindenki ennyire motivált a tanulásban? Melyek azok a belső és külső tényezők, amelyek motiválják az egyént a tanulásában? Vajon a családi háttér hatással van-e a tanuló teljesítményére? Ezekre a kérdésekre kerestük a választ. *Eredmények:* Elsődleges eredményeink szerint a vizsgált fiatalok jelentős többsége szeretne továbbtanulni az érettségi után. Ebben látják későbbi munkaerő-piaci érvényesülésüket. A legtöbbször által megjelölt szakirány az egészségügyi és a gazdasági terület. Tanulási motivációs rangsoruk első helyén a „sikeres akarok lenni” attitűd áll.

Kulcsszavak: tanulási motiváció, munkaerőpiac, ifjúság

Diszciplína: pedagógia, pszichológia, szociológia,

Abstract

Publications on student motivation in learning are available in Hungarian as well as in English-language scientific literature. The present study is aiming to focus on the connection

between motivation of learning and finding work at the labor market. Actuality of the topic is based on the fact that young people in front of a career choice mostly apply for higher education and there are only fewer of them willing to learn a profession. Is everyone really that motivated to learn? What are the external and internal factors that motivate the individual to learn? Does family background have an impact on the performance of the student? We have been looking for answers to these questions. According to our primary results, the majority of the examined young adults are willing to continue to study after high-school graduation. That is how they think they will later prevail entering the labor market. The most common specializations chosen are health and economy. At the first place of their learning motivation ranking we find “want to be successful attitude”.

Keywords: motivation in learning, factors in learning motivation, youth

Disciplines: pedagogy, psychology, sociology,

BEVEZETÉS

Írásunkban a fiatalok tanulási motivációjának feltérképezésére vállalkozunk. A témához kapcsolódó elméleti háttér felvillantása után, a jelenleg is folyamatban lévő empirikus munkánk eddigi eredményeit kívánjuk bemutatni. Kutató munkánkban a fiatalok, ezen belül is a végzés előtt álló középiskolások tanuláshoz kötődő attitűdjét, munkaerő-piaci elvárásait, értékválasztását vizsgáljuk Debrecenben.

Tanulmányunkban elsősorban a tanulási motiváció kérdéskörére koncentrálnak, a munkaerő-piaci elvárások mintázatáról ennél rövidebben szólnak, az értékválasztással kapcsolatos eredményeinket pedig egy későbbi írásunkban közöljük. Vizsgálatunkkal egy korábbi nemzetközi kutatáshoz kapcsolódtunk (Youth in Central and Eastern European Cross-border Areas), melynek adatfelvétele egy-egy határ menti lengyel, ukrán, magyar településen történt, végzés előtt álló gimnazista és középiskolások fiatalok körében. Magyarországon Nyíregyháza lett a kiválasztott település.¹ Az említett nemzetközi kutatás kérdőívét részben adaptáltuk, mely a későbbiekben lehetővé teszi számunkra, hogy a vizsgálat hazai vonatkozású eredményeit összevessük kutatásunk eredményeivel. Mintánkba két gimnázium került be (egy „általános”- és egy szakgimnázium), melyek 11. osztályos hallgatói körében teljes körű lekérdezést végeztünk.

Az adatgyűjtés 2017 májusában történt, kvantitatív, survey módszerrel. A két iskolában 100-100 kérdőív került kiosztásra, mely 44 kérdést tartalmazott, melyből jelenlegi munkánkban 17 kérdés elemzésére koncentrálnak. A kérdések a következő dimenziók köré csoportosultak: Tanulási motiváció, Személyiség jegyek, Munkaerő-piaci elvárások, Családi dimenzió. Jelen írásban az „általános” gimnázium adatait elemezzük, tanulmányunkban a hozzájuk kapcsolódó eredmények olvashatók. A teljes minta vizsgálata jelenleg is folyamatban van, melynek eredményeit a későbbiekben kívánjuk publikálni.

Az adatok rögzítésére és elemzésére az SPSS 24 statisztikai programot használtuk². Ezen belül az adatok tényszerű leírását egyszerű megoszlás, az összefüggések vizsgálatát keresztábra illetve Khi-négyzet próba segítségével végeztük el. Az „általános” gimnáziumból beérkező kérdőívekből 88 volt értékelhető. A válaszadók közül 54 fő nő 32 fő férfi volt (2 fő nem válaszolt). A megkérdezett fiatalok többsége Debrecenben él (78 fő), faluról összesen 8 fő származik (2 fő nem válaszolt).

¹ A hazai adatokat Kovács-Dusa-Ludescher (2016), valamint Engler-R.Fedor-Markos (2016) elemezte a külföldi munkavállalás, regionális kötődés, szabadidős tevékenység, továbbtanulás, életcélok témában.

² Ezúton szeretnénk köszönetet mondani Kósa Szilviának az adatok SPSS-programban történő rögzítésért.

A tanulási motiváció

Vizsgálatunk elméleti háttere multidiszciplináris, hiszen a témának pedagógiai, pszichológiai, szociológiai, élettani aspektusai is vannak. Írásunkban terjedelmi okok miatt nem vállaljuk az elméleti háttérként szolgáló valamennyi megközelítés teljes körű bemutatását, e tekintetben inkább egyfajta ízelítőként szolgálunk.

Történeti áttekintés

XVII. században Comenius azt gondolta, hogy „minden iskola játszóhelyé lehet, vagyis a tanítás és tanulás minden feladat játékként és tréfaként hajtható végre” (Réthyné, 2003, 12.o.). Szintén ebben a században élt és munkálkodott Locke, aki azt vallotta, hogy a gyermeki kíváncsiság „nem egyéb, mint vágyódás a tudás után, épp ezért fel kell karolni” (Réthyné, 2003, 12.o.). Amint haladunk az időben előre a 18. század francia felvilágosodás nagy alakja, Rousseau, aki a gyermeki kíváncsiságot helyezte középpontba, mely szerinte engedni kell a gyermeknek, hogy ő maga oldja meg a kérdéseket. XIX. századi polgári pedagógiában Herbart hatását érezhetjük, aki felfedezte a kognitív motiváció lényegét, az „érdeklődés az egyetlen olyan eszköz, amellyel tartóssá tehetjük az oktatás eredményét.” (Réthyné, 2003, 13.o.). Diesterweg a tudás iránti vágy és a tanulás szeretetére fókuszált. Ahhoz, hogy ezt az érzetet a tanulóban kiváltsa, a pedagógust ösztönzi arra, hogy tanítását tegye vonzóvá, érdekessé a diák számára.

A felsorolt gondolkodók tehát úgy vélekedtek, hogy a gyerekekben él a tudás iránti vágy, azonban ennek fennmaradása, fenntartása nagymértékben függ a tanároktól, szülőktől. Hazai viszonylatban meg kell említeni Nagy László munkásságát, aki felismerte az érdeklődés motiváló szerepét a tanításban, mely szerint, ha van, az ösztönszerűen elindítja az ismeretlen utáni vágyakozást, ami létrehoz egy ismeret folyamatot.

Pszichológiai megközelítés

Az evolúciós pszichológia egyik kiemelkedő alakja Charles Darwin (1809-1882) elméletének a lényege, hogy a természetben az élőlények versengenek egymással a fennmaradásért. Freud Sigmund pszichoanalitikus megközelítése szerint, a motivációk a személyes múltban, élettörténetben gyökereznek és felnőtt személyiséget is teljes mértékben a gyermekkori tapasztalatok határozzák meg. A drive elméletek kidolgozója Clark Leonard Hull (1884-1952) a Yale Egyetem professzora. Ezek olyan motivációs elméletek, melyek a belső tényezők fontosságára helyezik a hangsúlyt. Drive szó jelentése ösztönöz, hajt, irányít, működtet (Fodor, 2007)

Szociológiai megközelítés

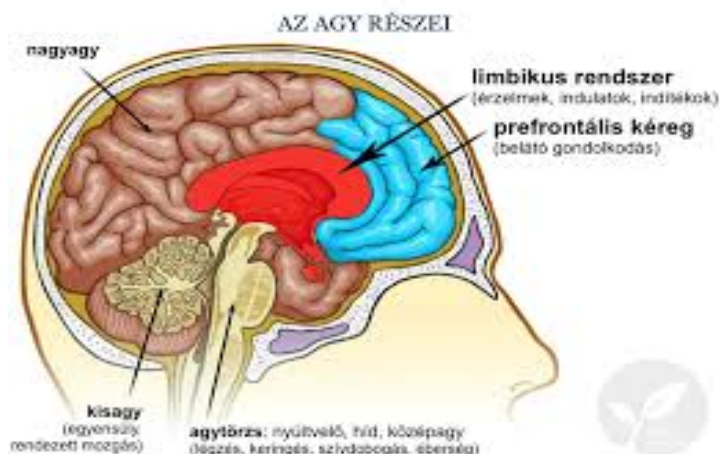
A tanulási motiváció és eredményesség nagymértékben függ a környezeti hatásoktól. A családi háttér e területen való jelentőségét több vizsgálat is alátámasztotta. Coleman (1996) szintén amellel érvel, hogy a családi háttér jellege meghatározza a gyermek későbbi teljesítményét. Ezen belül kiemeli a család jövedelmi-, vagyoni helyzetét, második tényezőként az emberi tőkét, mely a szülők iskolai végzettségét takarja, harmadik összetevőként a társadalmi tőkét említi, mely leginkább a szülők gyermekeikre fordított idő és energia mennyiségében mérhető. Jelen írásunkban elsősorban a szülők emberi tőkéjét vesszük figyelembe, mint a gyerekek tanulási motivációjának prediktorát.

Élettani megközelítés

Amennyiben az anatómiai viszonyokban akarjuk elhelyezni a motivációt akkor azt, kell tudnunk, hogy a limbikus rendszer (1. ábra) felelős az érzelmeinkért. Az általános motivációs

állapot jelentős szerepet játszik a viselkedésünkben, melynek anatómiai-élettani alapja a formatio retikularis. Kísérletek igazolták, hogy a vegetatív idegrendszer bizonyos tünetekkel válaszol a motivált állapotra. Ilyen például a vérnyomás emelkedés, szapora légzés-és pulzus szám, pupillatágulat, adrenalin-és vércukor szintemelkedés, melyek által a szervezet az energiáit mozgósítja.

1. ábra: Limbikus rendszer (forrás: kekneveles.net)

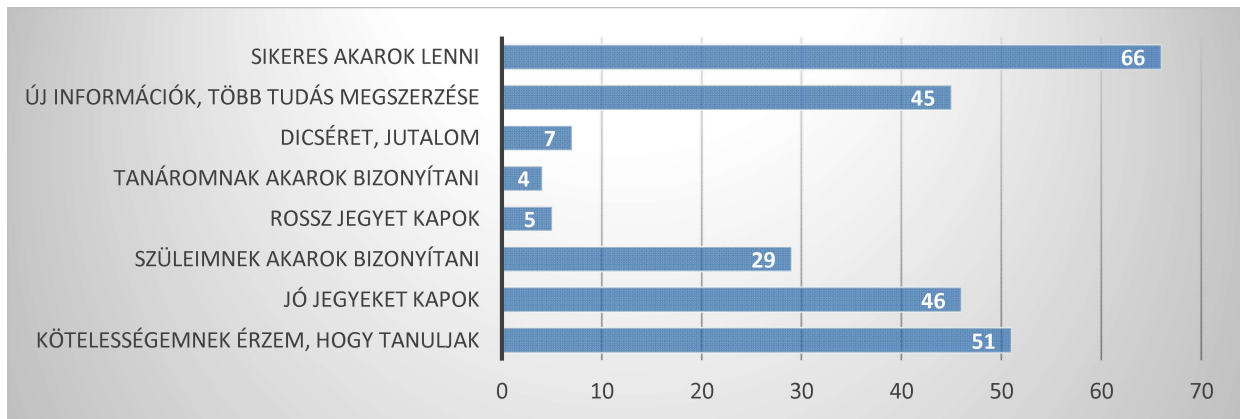

A tanulási motiváció külső és belső tényezőit ismeri a szakirodalom. Ennek bemutatásához Réthyné tipizálásához nyúlunk vissza. Írása szerint: „belső (intrinzik) tanulási motivációról akkor van szó, ha a motivált állapot a tanulók meghatározott személyiségjegyei vagy a tanulási helyzet sajátosságai révén jön létre. Külső (extrinzik) tanulási motiváció fennállása esetén a tanulás a ülső, kívülről ható, magától a tanulási tevékenység lényegétől idegen, a konkrét cél előtt meghúzódó célokért történik” (Réthyné, 2003, 117-118 o.)

AZ EMPIRIKUS VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

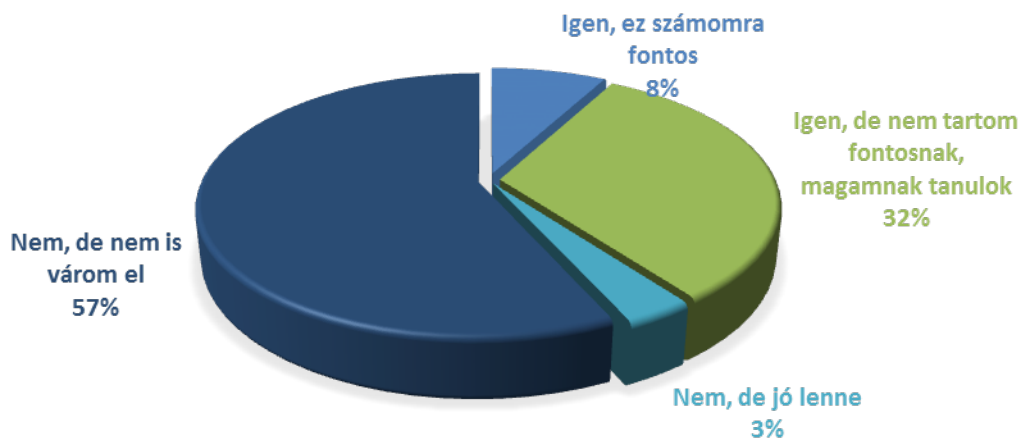
Kutatásunkban a fentebb említett külső és belső motivációk feltárására a következő kérdést tettük fel: „Melyek azok a tényezők, amelyek szerepet játszanak a tanulásodban?” .Arra kértük a tanulókat, hogy a felsorolt lehetőségek közül a három legfontosabb tényezőt jelöljék meg. A lehetséges első öt válasz a külső, míg a fennmaradó három a belső motiváló tényezők csoportjába tartozik. Láthatjuk a válaszok alapján, hogy a megkérdezett tanulók döntő többségét egy belső erő hatja a tanulásban, amely nem más mint a kötelességtudat és a sikeressé válás. Azonban kiemelendő a jó jegyek jelentősége, amely igen motiváló jelentőséggel bír a tanulók teljesítményében. Itt emelnénk ki a hatékony pedagógus szerepét. A jó jegy, a dicséret, a jutalom, mint extrinzik faktor megaló erővel hathat a diák munkájára. (2.ábra)

2.ábra. Melyek azok a tényezők, amelyek szerepet játszanak a tanulásodban? (fő). (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

A következő három kérdés, mely a tanuláshoz kapcsolódó motivációs tényezőkön belül a tárgyi dolgokra kérdez rá, szintén ezt a gondolatmenetet követi. A megkérdezettek 57%-nak nem tettek ígéretet a szülei, családtagjai a jó tanulmányi eredményeiért illetve nem is várják el a fiatalok, hogy bármiféle jutalomban is részesítsék őket. Azonban 32%-nak azt ígérték a szülők, hogy a jó teljesítményét honorálják, ugyanakkor az ehhez a csoporthoz tartozó fiatalok nem tartják fontosnak a tárgyi jutalmat. Pozitív csalódás ez a mai anyagi világba, ahol minden arról szól, hogy ha valamit csinálunk azért honorárium jár. (3.ábra)

3.ábra. Tettek-e valaha ígéretet szüleid, családtagjaid, rokonaid, hogy amennyiben jól tanulsz kapsz valamit? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Nyitott kérdésben vártuk a válaszok széles skáláját, a tekintetben, hogy mi mindent fognak felsorolni a válaszadó diákok, amelyeket jutalomként adhat egy szülő a gyermekének ha kiemelkedően teljesít. A 88 főből, 65 nem válaszolt erre a kérdésre azaz, gyakorlatilag 65 fő semmilyen jutalmat nem kap teljesítményéért. A maradék 23 fő válaszaitból kiderül hogy a tárgyi dolgok, mint a pénz a ruha mellett megjelent a dicséret is.

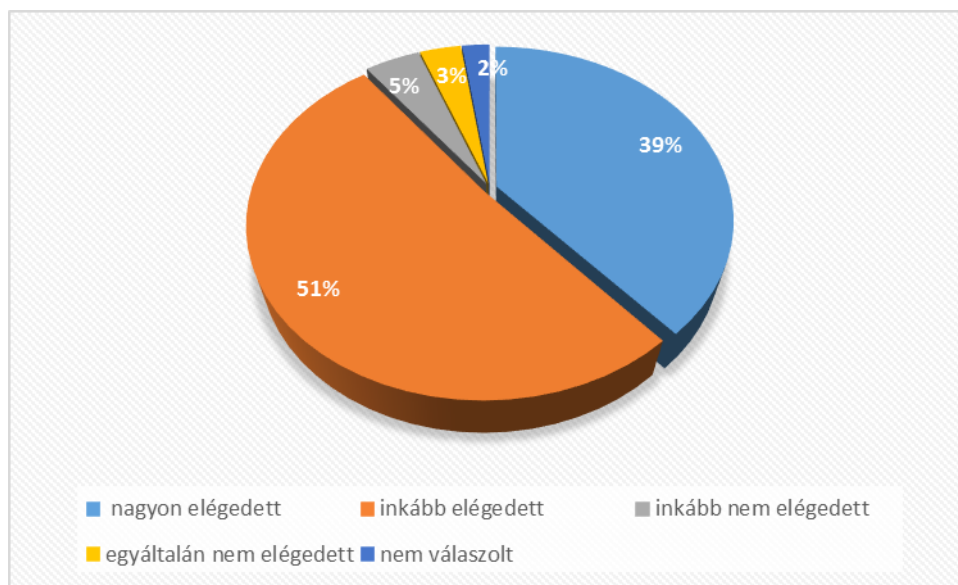
Mindezek ismeretében, rákérdeztünk a tanulók tanulmányi eredményeire is. Azt kértük, hogy az utolsó félévet vették figyelembe. A diákok közül mindösszesen egy fő volt, aki a közepes érdemjegyet jelölte meg. 25 fő kitűnő, 36 jeles és 22 tanuló jó minősítéssel büszkélkedhet, 4 fő nem válaszolt. Ezen a ponton érdemes megemlíteni, hogy a válaszadó

fiatalok, kiemelkedő átlagostanulmányi eredményt produkáló gimnázium tanulói, ezért vizsgálatunk eredményei nem általánosíthatóak a végzős fiatalok teljes csoportjára.

Arra a kérdésre, hogy elégedett-e a tanulmányi eredményeivel 30 fő nemmel válaszolt. Ami azt jelentheti, hogy a jeles tanulók körében is akadnak diákok, akik még jobb teljesítményre vágnak.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyire elégedettek az életükkel a diákok. Válaszaikból a következők derülnek ki: Összeségében a megkérdezett fiatalok jelentős többsége elégedett az életével. 39% nagyon, 51% az inkább elégedett kategóriát jelölte meg. 8%-uk inkább nem vagy egyáltalán nem elégedett (4.ábra).

4.ábra. Összeségében mennyire vagy elégedett az életeddel?(forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Az elégedettség és a jövedelmi helyzet ($p=0,000$) valamint a fiúk és lányok elégedettsége között szignifikáns összefüggést tapasztaltunk ($p=0,000$).

1. táblázat. Élettel való elégedettség (%). Forrás.Szerzők.

	Nő	Férfi
Nagyon meg vagyok elégedve	44,4	34,4
Inkább elégedett vagyok	48,1	59,4
Inkább nem vagyok elégedett	3,7	3,1
Egyáltalán nem vagyok elégedett	3,7	3,1
Nem tudom, nem válaszolok	0,0	0,0

Az 1. táblázatban látható, hogy bár mindkét nemre jellemző az elégedettség, a legelégedettebb válaszlehetőséget nagyobb arányban választották a lányok, mint a fiúk. A fiúkra inkább egy óvatosabb válaszadói attitűd jellemző.

Személyiségjegyek

A következő kérdések a személyiség, jellemvonások téma köré csoportosultak. Azonban mielőtt az eredményeket megosztanánk egy kis pszichológiai megjegyzést szeretnénk adni, miszerint egyes stabil személyiségvonások összekapcsolhatók az *arousal rendszer* működésében fennálló egyéni tulajdonságokkal. Az arousal jelentése általános agyi aktivitási szint és rendszer, azaz a szervezet éberségi állapota (mipszi.hu). Ez az ismeret pedagógiai szempontból igen meghatározó lehet a tanulónak a feladat megoldásában illetve a kitűzött cél megvalósításában. A motiváció feltárására különböző tesztek állnak a rendelkezésünkre, mint például önjellemzési, személyiségvizsgáló tesztek, szorongás vizsgálatára alkalmas kérdőívek. Két csoportot szeretnénk kiemelni: a kudarckerülők és sikerorientáltak csoportját, mellyel mérhető a teljesítménymotiváció. Azokat az egyéneket, akik közepes nehézségű feladatokat szívesen oldanak meg, kitartóak, sorozatos kudarcok nem törnek le, akik nem adják fel a kitűzött célt, hanem inkább küzdenek érte, őket sikerorientáltaknak nevezzük. Ezzel ellentétben a kudarckerülő személyeknél a közepes nehézségű feladatoknál a legalacsonyabb a motiváció. A kudarcot saját képességeik hiányának tekintik, egy-egy sikerről nehezen hiszik el, hogy saját maguknak köszönhetik (Fodor, 2007).

Ehhez kapcsolódóan arra voltunk kíváncsiak, hogy a felsorakoztatott kijelentésekről hogyan gondolkodnak a diákok. (2.táblázat). Láthatjuk, hogy a válaszadók többsége a sikert a saját hozzáállásának tulajdonítja nem a feladat nehézségétől teszi függővé. Ez a fentebb leírtak alapján egyfajta sikerorientált attitűdöt takar. Ezt megerősíti az a tény, hogy mindössze heten gondolták azt, hogy a jó eredményhez szerencse kell. Az eredményekből az is látható, hogy a válaszadók a tanulásra szánt időnek is kiemelkedő jelentőséget tulajdonítottak eredményeik alakulásában. Ehhez kapcsolódóan azt is megkérdeztük, hogy naponta mennyi időt fordítanak tanulásra. A válaszok igen széles skálán mozogtak, a legrövidebb 5-10 perctől egészen a napi 7 óráig terjedt az időintervallum.³

2. táblázat: Az alábbiak közül válaszd ki azt, amelyik a leginkább jellemző Rád?.(forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Allítások	fő
Ahhoz, hogy jó eredményt érjek el, rajtam múlik és nem a feladat nehézségén.	55
Ahhoz, hogy jó eredményt érjek el ahhoz szerencse is kell.	7
Ha nem szánok elég időt a tanulásra az a teljesítményemben is megmutatkozik	16
Ha rosszul sikerül a dolgozatom/vizsgám, akkor magamat hibáztatom	6
Nem válaszolt	4

Nemekre lebontva az otthoni tanulás időtartamát azt tapasztaltuk, hogy a fiúk saját bevallásuk szerint kevesebb tanulással is beérik, mint a lányok. ($p=0,022$) Előbbiek közül a legnépesebb csoport a maximális egyórát, utóbbiak a maximális 3 órát jelölték meg a legnagyobb arányban.

A következő kérdésünkben arra próbáltunk választ kapni, hogy a motivált állapotot milyen testi tünetek kísérik az érintett diákok esetében. A többség arról számolt be, hogy bár előfordul vele, hogy izgul dolgozatírás előtt, de ezt az állapotot testi tünetek nem kísérik. Meglepő és elgondolkodtató, hogy második helyen szerepel a szorongás testi tünetekkel válaszlehetőség. 14 fő a magabiztosságot sejtető „nem izgulok, nincs lámpalázam” kijelentéssel értett egyet. (3 táblázat)

³ Részletes adatok feldolgozás alatt.

3. táblázat: Gyakran szorongsz-e dolgozat előtt? Vannak-e testi tüneteid (émelygés, hasmenés, hasfájás, fejfájás)? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Állítások	fő
Igen szorongok testi tünetekkel	22
Szorongok, testi tünetek nélkül	16
Nem izgulok, nincs lámpalázam	14
Néha előfordul, hogy izgulok ez testi tünetekkel is jár	6
Néha előfordul, hogy izgulok, de testi tünetek nélkül	26
Nem válaszolt	4

Valószínű ez köszönhető az iskola versenyszellemének is, mint az kiderül a korábbi értékekből, mely szerint igen magasan kvalifikált, átlag feletti tanulmányi eredménnyel rendelkező, jó képességű gyermekek kerülnek ebbe a gimnáziumba.

Válaszadóink vélemény nyilvánításából egyértelműen kiderül, hogy a lányok dolgozatírás, felelés előtt szorongóbb attitűdöt mutatnak, mint a fiúk (4.táblázat). A Khi-négyzet próba lefuttatása szignifikáns kapcsolatot mutat ($p=0,000$) a szorongás és a nemhez való tartozás között. Ezen belül két szembetűnő kijelentéshez kapcsolódó választ emelünk ki. Az egyik a legerősebb szorongást/félelmet takaró kategória: „Igen szorongok testi tünetekkel”, a másik ennek ellenkezője: „Nem izgulok, nincs lámpalázam”, a nyugodt, tét nélküli, lazább vélemény. Előbbi a lányok több mint egyharmadát érinti, míg a fiúknál ez az arány 10% alatt van. Utóbbi, a fiúkra jellemző inkább. Közel egyharmaduk nyilatkozott, úgy, hogy nem igazán szokott ilyen helyzetekben izgulni. A lányok 5,6%-a válaszolt hasonlóan. Az okok magyarázatára nem térünk ki részletesen, de azt gondoljuk, hogy eredmények nem meglepőek. A lányok fokozott normakövetése, megfelelési vágya és az ennél lazább fiúk macho viselkedése érhető talán tetten.

4. táblázat: Gyakran szorongsz-e dolgozat előtt? Vannak-e testi tüneteid (émelygés, hasmenés, hasfájás, fejfájás)? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

	Nők	Férfiak
Igen szorongok testi tünetekkel	35,2	9,4
Szorongok, testi tünetek nélkül	20,4	15,6
Nem izgulok, nincs lámpalázam	5,6	31,3
Néha előfordul, hogy izgulok ez testi tünetekkel is jár	5,6	12,4
Néha előfordul, hogy izgulok, de testi tünetek nélkül	31,5	31,3
Nem válaszolt	1,9	0,0

Továbbtanulási szándékok, munkaerő-piaci elvárások

Napjainkban a médiában gyakran hallani, hogy kevés a szakember, akik pedig valamilyen jó szakképzettséggel rendelkeznek elhagyják az országot a jobb megélhetés reményében. Ehhez kapcsolódóan megkérdeztük a fiatalokat arról, hogy tervezik-e, hogy az érettségi után tovább fognak tanulni, valamint, hogy tervezi-e, hogy tanulmányaikat külföldön folytatják majd?

A megkérdezettek körében a 88-ból 72 fő szeretné a tanulmányait folytatni valamelyik alapképzésben illetve felsőoktatási képzésben Azt, hogy hol található az intézmény, melyben tanulni szeretne, 39 fő válaszolta Debrecent, Budapestet 37 fő jelölte meg és külföldi tanulmányokban csupán 8 fő gondolkozik. Egy-egy fő Pécs és Kecskemétet jelölte meg.

Azon belül is, hogy melyik területen szeretnék továbbtanulni elsőként jelölték meg az egészségügyet, második a gazdasági tudományterület és harmadik helyen az informatika szerepelt. Ezek az adatok azt igazolják, hogy elsősorban az adott régióban valamint a fővárosban kívánnak továbbtanulni a fiatalok.

Azonban a következő kérdés adatai ellentmondásba kerültek az előzővel. Miszerint nyolc tanuló képzele el azt, hogy külföldön szeretné folytatni a tanulmányait, de ezek mellett 45 hallgató válaszolt arra a kérdésre, hogy ha külföldön szeretne tanulni, akkor melyik országban képzele el ezt. Az alábbi táblázatban láthatjuk, hogy számos ország neve felkerült a listára. Fej-fej mellett vezet Amerika és Anglia. 43 fő nem válaszolt. (5.táblázat).

5. táblázat: Ha külföldön szeretnél tanulni, melyik országban? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Ország	Fő	Ország	Fő
Amerika	12	Spanyolország	1
Anglia	12	Ausztrália	1
Németország	10	Japán	1
Franciaország	3	Olaszország	1
Dánia	2	Hollandia	1
Ausztria	1	Nem válaszolt	43

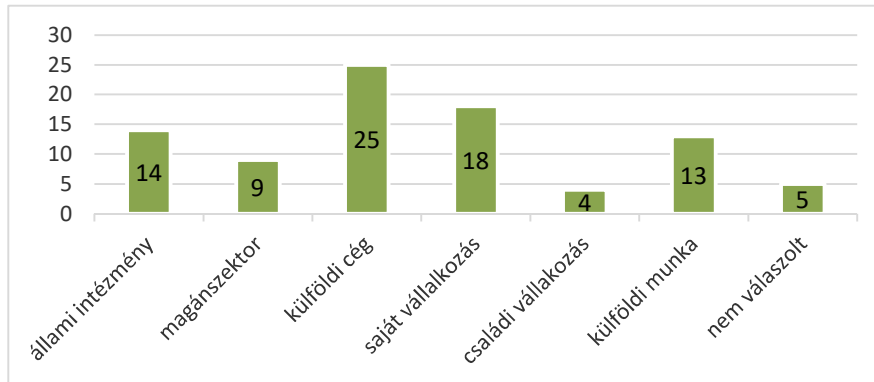
A fent közölt adatok ellenvetése az alábbi kérdésben tisztázódni látszik, hogy miért szeretnék más országban tanulni a fiatalok. Több lehetséges válasz is adható volt. (6.táblázat) A külföldi tanulmányokkal a cél elsőként a magasabb életszínvonal elérése (46 fő). Ez alátámasztja a korábbi kutatások eredményeit. Az okok rangsorában második helyen a „világot szeretnék látni” kategóri áll (40 fő) és ezt követi a tanulmányok befejezését követő könnyebb munkavállalási, karrierépítési lehetőség (28 fő).

6. táblázat: Miért szeretnél külföldön tanulni? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Állítások	fő
Külföldi diploma megszerzése miatt	13
Világot szeretnék látni	40
A magasabb szintű, minőségű oktatás miatt	25
A külföldi tanulmányok nagyobb lehetőséget adnak az áttelepülésre	19
Jobban felszereltek a laboratóriumok, könyvtárak	15
Magasabb az életszínvonal	46
Demokrácia és szólásszabadság van	6
Olyan felsőoktatási intézmény van, ami közel van a lakóhelyemhez	0
A tanulmányok befejeztével könnyebb munkát vállalni, karriert építeni	28
Könnyebb az önmegvalósítás, a képességeim fejlesztése	13
Biztonságosabb, távol van a háborús konfliktusoktól	2
Könnyebben lehetek független, önálló	14
Mozgalmas az élet, lehetőség van érdekesen eltölteni a szabadidőt	24
Nincs korrupció az oktatásban	5

A munkakerő-piaci kitekintés kapcsán megkérdeztük a végzős fiatalokat, hogy hol szeretnék dolgozni a diploma megszerzése után (5. ábra). Vezető helyen szerepel a külföldi cég majd ezt követi a saját üzleti vállalkozás. Érdekes, hogy a családi vállalkozás, mint az egyik lehetséges munkahely az utolsó helyre került a ranglistán. Talán ez annak tudható be, hogy pszichológiailag ezt a korosztályt jellemzi az önállósodás, a függetlenség, leválás a családról, az ego kibontakozása és érvényesülése.

5. ábra. Hol szeretnél dolgozni a diploma megszerzése után?(fő) (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Arról, hogy milyen esélyeik vannak a jövőre vonatkozóan céljaik megvalósításában, igen optimistán vélekednek a diákok. Az erre vonatkozó adatokat a 7. táblázatban foglaltuk össze.

7. táblázat: Hogy gondolod, mennyire sikerül megvalósítani a jövőre vonatkozó terveidet? (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Állítások	fő
Nagyon nagy eséllyel sikerül	5
Nagy eséllyel sikerül	58
Közepes eséllyel sikerül	10
Kevés eséllyel sikerül	1
Nagyon kevés eséllyel sikerül	0
Nem válaszolt	14

A vizsgálatunk eredményeinek megértéséhez szükségesnek tartottuk, hogy a fiatalok társadalmi, szociokulturális jellemzőire is rákérdezzük. Ehhez kapcsolódóan érdemes kitekinteni a családi háttérre, mely nagy hatással bír a fiatalok életére. Értve ezalatt a fent említett témákat. Korábbi kutatások igazolták, hogy az „eltérő szociokulturális környezetből származó gyermekek készségeinek, képességeinek fejlettségében jelentős különbségek vannak”.(Józsa, 2007:150). Fejes József és munkatársai a családi háttér tanulási motivációra gyakorolt hatását elemezték a tanulók önjellemzéseire alapozva (Józsa,2007:150). Lácza és R. Fedor (2017) összefüggést talált a szülőkkel való kapcsolat minősége és a különböző kockázati tényezők (alkohol, drog fogyasztás, dohányzás) jelenléte között.

Saját vizsgálatunkban a családi háttér meghatározó faktoraként a szülők iskolai végzettségét (Isd.12.táblázat) és beosztását tekintettük. (8. táblázat)

8. táblázat: Szülők iskolai végzettsége (fő). (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Iskolai végzettség	Apa	Anya
Nem befejezett általános iskola	0	0
Általános iskola	0	1
Szakiskola/szaktanácsképző	6	1
Szakközépiskola	4	4
Gimnázium	6	7
Technikum	6	3
Főiskola, alapképzés (Ba/Bsc)	17	23
Egyetem, mesterképzés MAa/MSc)	25	28
Tudományos (PhD./doktori	20	18
Nem válszolt	4	3

A szülők iskolai végzettség és beosztás szerinti mintázata (9.táblázat) egy erőteljes magasan kvalifikált szülői háttérről árulkodik. A szülők több mint a fele, (apa 62 fő, anya 69 fő esetében) minimum főiskolai vagy annál magasabb végzettséggel rendelkezik.

9. táblázat: A szülők beosztása (fő). (forrás: Pálosi és R. Fedor 2017 saját vizsgálat)

Beosztás	Apa	Anya
Igazgató, cégvezetői tag, vezető, képviselő	16	12
Felsőfokú végzettségű szakember (tanár, orvos, jogász, író)	25	38
Mérnök, középszintű hivatalnok	6	6
Alsóbb szintű hivatalnok (titkár, pénztáros)	2	6
Cégtulajdonos	11	5
Kereskedelmi vagy szolgáltatási dolgozó	11	11
Szaktanács	6	1
Betanított, segédmunkás, mezőgazdasági munkavállaló	1	2
Gazdálkodó (farmer, őstermelő)	1	
Munkanélküli		1
Nyugdíjas	1	
Egyéb (adja meg)	meghalt:2	óvónő, pénzügyi menedzser
Nem válaszolt	6	4

A szülői példa, az otthoni minta követése igen meghatározó szerepet játszik a gyermekek életében. A kvalifikált, szakmai sikereket elérő szülők erős motiváló erőt jelenthetnek gyermekeik számára a tanulmányi életút eredményessége és a későbbi pályaválasztásra vonatkozóan is. Erre különösen ha azt felnőtt fejjel teszi meg az édesanya vagy édesapa. Az iskolai végzettségből következik a szülők beosztása, mely szintén döntő többségben (apa 41 fő, anya 50 fő) minimum tanár, orvos, jogász vagy valamilyen vezetői pozícióban dolgozik a szülők meghatározó része. Mind az iskolai végzettséget, mind a beosztást tekintve a házastársak között az anyák oldalára billen a mérleg.

A statisztikai próba szignifikáns kapcsolatot mutat a diákok teljesítménye az anya ($p=0,000$), az apa iskolai végzettségével ($p=0,000$) és az anya beosztásával ($p=0,000$). Az

apa beosztása nem meghatározó a teljesítmény szempontjából ($p=0,099$) a gimnáziumba járó fiatalok tekintetében.

Az iskolai végzettséget magyarázó változóként vizsgálva azt látjuk, hogy az anya egyetemi végzettsége egyértelműen kitűnő teljesítményt valószínűsít a tanulónál. A kitűnő eredményt elérő gyerekek 40%-nak egyetemet végzett az édesanyja. Második helyen a tudományos fokozattal bíró anyák gyerekei vannak 28%. Hasonló összefüggést és arányokat találtunk az apák vonatkozásában is.

Az anya beosztását vizsgálva azt látjuk, hogy a „felsőfokú szakember”, kategóriájába tartozó anyák gyermekei teljesítenek a legjobban (48%), de ami érdekes, a közepes tanulmányi eredménnyel bíró gyerekek többsége is ilyen beosztású *anyával bír*. Utóbbi esetben meg említem, hogy az egy cellára jutó elemszám igen kicsi. A megosztott második hely a beosztási hierarchi csúcsán lévő „igazgatói, cégvezetői”, pozícióban valamint a középmezőnyben elhelyezkedő „kereskedelmi és szolgáltatási területen dolgozó” anyák gyermekei állnak 20-20%-uk bír kitűnő eredménnyel. Őket követik a közép és alsó szintű hivatalnokok gyermekei 4-4%-kal, és az egyéb kategória szintén 4%-kal.

A család jövedelmi helyzete és a tanulmányi eredmény közötti összefüggést nem bizonyítják az adataink, a válszadó debreceni diákok tanulmányi eredménye nem függ a család anyagi helyzetétől ($p=0,653$).

Konklúziók

Írásunkban a fiatalok tanulási motivációit, munkaerő-piaci elvárásait vizsgáltuk egy debreceni gimnázium végzés előtt álló hallgatói körében. A 88 fő diák véleménynyilvánításából egy igen magas tanulmányi eredménnyel és magasán kvalifikált szülői háttérrel bíró diákcsoport rajzolódott ki előttünk. Kutatásunk eredményeinek jelentős része ezekkel a jellemzőkkel szorosan összefügg. Ugyanezen jellemzők jelentik eredményeink korlátait is. E szerint vizsgálatunk jelenlegi megállapításai nem terjeszthetők ki a végzős fiatalok csoportjára általában. Ennek a kritériumnak akkor felelnek meg majd az adataink, ha az általunk tervezett további iskolánk diákjait is megkérdezzük az érintett témában.

Vizsgálatunk alapján az alábbi következtetéseket vonjuk le: a fiatalok tanulásának elsődleges mozgatórugója a sikerek elérése, a jó érdemjegy megszerzése mellett a jó teljesítménnyel kapcsolatos kötelességtudat. Ehhez kapcsolódóan a fiatalok egy része szorong és testi tüneteket is produkál dolgozatírás előtt, mely vélhetően összefügg azzal, hogy az elért eredménynek téje van. A megmérettetés előtti szorongás inkább a lányokra volt jellemző.

Motiváló tényezőként a tárgyi dolgok háttérbe kerülnek és a belső indítatás, a siker és az étellel való elégedettség kerül előtérbe.

A családi faktorok közül a szülők iskolai végzettségét tekintve elmondhatjuk, hogy az édesanyák egyetemi végzettsége egyértelműen kitűnő teljesítményt valószínűsít. Mindemellett statisztikailag meghatározó kapcsolatot találtunk az apa iskolai végzettsége, az anya beosztása és a diák teljesítménye között.

A külföldi karrier elsősorban a jobb megélhetés és a világ megismerése miatt népszerű.

A fiatalok általában elégedettek az életükkel és úgy vélik, hogy nagy eséllyel sikerül megvalósítaniuk a jövőre vonatkozó terveiket.

Rövid távú céljaink között szerepel, hogy elemző munkánkat kiterjesztjük s eredményeinket összehasonlítjuk a fentebb bemutatott általános gimnáziumba járó és a jelenleg feldolgozás alatt lévő szagimnáziumban tanuló diákok válaszaiból nyert eredményekkel, melyből némi ízelítőt jelenlegi írásunkban is adtunk. További tervünk, hogy eredményeinket összevetjük a *Youth in Central and Eastern European Cross-border Areas* kutatásban résztvevő nyíregyházi

fiatalok jellemzőivel. Az előzetes összehasonlító kitekintésünk jelentős különbségek jelenlétét sejtetik e három alminta tekintetében.

IRODALOM

- Coleman, J. S. (1996): A társadalmi tőke. In: Lengyel György - Szántó Zoltán (szerk). *A gazdasági élet szociológiája*. BKE Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 99-129.
- Engler, Á., R. Fedor, A.,_Markos, V. (2016): Vision and plans of the young people of Nyíregyháza about their future. *Youth in central and Eastern Europe. Sociological studies* (2) pp. 118-135.
- Fodor, L.ó (2007) *Fejezetek a motivációkutatásból* Gondolat Kiadó Bp.
- Józsa, K. (2007) *Az elsajátítási motiváció* Műszaki Kiadó
- Kovács, K., Dusa, Á., Ludescher, G.,(2016): Globalization, Localization and Individualization among High School Students in Nyíregyháza. *Youth in central and Eastern Europe. Sociological studies* 5:(2) pp. 98-117. (2016
- Láczay, M., R. Fedor, A. (2017):_A szabolcs-szatmár-beregi fiatalok bizalmi kapcsolatainak bemutatása kockázati tényezők elemzése alapján: prediktorok és protektorok egy vizsgálat adatbázisának több dimenziós elemzésében. In: Fábíán Gergely, Szoboszlai Katalin, Hüse Lajos (szerk.) *A társadalmi periférián élő gyermekek és fiatalok rizikómagatartásának háttere.* 241 p.
Nyíregyháza: Periféria Egyesület, 2017. pp. 73-90.
- Réthy Endréné (2003): *Motiváció, Tanulás, Tanítás Miért tanulunk jól vagy rosszul* Nemzeti Tankönyvkiadó Bp.

MÓDSZERTANI TANULMÁNYOK

